

Hasan Cemal

Asker, hep kocaman bir kışla olarak gördü Türkiye'yi!

ASKER SORUNU DEYİNCE... 1

Asker ve darbeleri ya da 'askeri vesayet', demokrasinin ikinci sınıf kalmasında belirleyici rol oynadı. Şimdi bu sistem çözülüyor. Türkiye, Ak Parti iktidarıyla birlikte hukukun üstünlüğünü sevmeyen bu sistemin çözülüşünü ve sancılarını yaşıyor.

Asker, Türkiye'yi hep koskocaman bir kışla olarak gördü.

Bu kışlada disiplin olacaktı.

Tek tip insan olacaktı.

Tek tip düşünce olacaktı

Herkes Atatürkçü olacaktı bu kışlada.

Herkes Türk olacaktı.

Farklılığa izin yoktu. Bu kışla, torna tezgâhı gibi çalışacaktı.

Elinde çekiç olan, nasıl her şeyi çakılacak çivi gibi görürse, asker de tankla, topla her şeyi tepeden bastırarak şekillendireceğini sandı.

Kurtarıcı olarak gördü kendisini.

'Sivil'e, hele politikacıya hiç güven olmazdı. Askerin gözünde 'başlıbozuk takımı'ydı siviller...

Toplum da kendi başına bırakılamazdı. Kız ya davulcu ya da zurnacıya gider misalindeki gibi, toplumun başında da hep eli sopalı, silahlı bir gücün olması gerekirdi.

O güç de askerdi.

Asker, topluma hep hiç büyümeyen çocuk muamelesi yaptı. Halkın seçim sandığına yansıyan iradesinden hiç hoşlanmadı. Milletin oyuna derin kuşku besledi.

Gerçek onun tekelindeydi

Doğruları ancak o bilirdi.

Bunlardan sapılmaması için kırmızı çizgiler çekti siyasetin etrafına. Siyaseti dar alana hapsetti. 'Büyük kararlar'ı her zaman kendine ayırdı, 'küçükler'i ise lütfen siyasetçilere bıraktı.

Siyasetçileri hep küçümsedi.

Halka 'tepe'den baktı.

Özellikle 1960'taki 27 Mayıs darbesinden sonra toplumdan kendisini gitgide tecrit etti. Bir fildişi kule inşa etti, onun içine çekildi.

Askerin dünyası ayrıcalıklı bir dünyaydı.

Lojmanlarıyla, yaz kamplarıyla, hastaneleriyle, alışveriş merkezleriyle,

OYAK'larıyla, güvenli alanlarıyla, hatta kendi yargı düzenleriyle,

mahkemeleriyle gerçekten ayrıcalıklı bir dünyaydı.

Asker bu dünyasına, kendi 'sırça köşkü'ne çekildiği için toplumdan kopmaya

başladı

Dünya ve Türkiye'deki 'değişim'i özellikle soğuk savaş sonrasında okuyamadı.

Miadı dolmuş 'ezberleri'ni yenilemediği için değişimi anlayamadı.

Ve 'değişim'den korktu.

Her şeyi kendi 'ezberi'nin penceresinden görmeye, her şeyi kendi 'klişesi'ne göre değerlendirmeye çalıştığı için toplumsal gelişme ve farklılaşmalar askeri korkuttu.

Çünkü onun dünyası 'kışla'ydı.

Emir demiri keser dünyasıydı.

'Torna tezgâhı'ndan çıkmış, tek tip saç tıraşı olmuş, tek tip giyinmiş, tek tip düşünen, hiç sorgulamayan, emredersin komutanım diye bağırان emir kullarının dünyasıydı askerin dünyası...

Asker, bu 'kışla düzeni'ni Türkiye'nin sırtına da giydirmeye çalıştı. Bunun için çizdiği 'kırmızı çizgiler'in çiğnendiğine inandığı zamanlar, tıpkı kışladaki gibi muntika temizliği yaptı Türkiye'de.

Tankları yürüttü.

Muhtıralar verdi.

İdam sehpaları kurdu.

Siyaset yasakları koydu.

Kısacası:

Sandıkla geleni silahla götürdü!

Kaç kez yaşandı bu.

Her seferinde de, anayasal ve yasal düzenlemelerle sivil siyasetin alanını biraz daha daralttı, kendi 'kırmızı çizgileri'ni biraz daha koyulttu ve rejimin tepesindeki kendi konumunu biraz daha güçlendirdi.

Bunun adı, 'askeri vesayet'ti.

Eli silahlı bir siyasal parti gibi, devlet içinde devlet gibi hareket etti asker.

Seçimle gelmiş sivil otoritenin yetki alanı içinde olan, olması gereken bazı temel konular ya da sorunlar, Genelkurmay karargâhında her zaman en geniş şekilde izlendi, son söz söylendi.

Yıllar boyu hiç değişmedi bu.

Asker, darbe dönemlerinde yargıyla, üniversiteyle, sivil bürokrasiyle oluşturduğu - kurumsal olan ya da olmayan- bağlarla hükümetleri, meclisleri her zaman kontrol altında tuttu.

Bir başka deyişle:

Demokrasilerde tam tersi geçerliyken, Türkiye'de devlet, halkın oyuyla gelen organlardan her zaman daha güçlü oldu. Bu çekirdeğin içindeyse asker vardı, elinde silahıyla...

Kürt sorunu askerin tekelindeydi.

Kıbrıs'ta son söz onundu.

Avrupa Birliği'nde durum pek farklı değildi.

Üniversite düzenini 12 Eylül'de YÖK'le kışla düzenine çeviren oydu.

Yargıya ilişkin düzenlemelerin kritik düğümlerini hep asker attı ya da attırdı.

İnsan haklarıyla özgürlüklerin kolunu kanadını kıran adımların arkasında duran güç de askerden başkası değildi.

Kısacası:

Asker ve darbeleri -ya da askeri vesayet- Türkiye'de demokrasi ve hukuk devletinin ikinci sınıf kalmasında belirleyici rol oynadı.

Şimdi bu sistem çözülüyor.

Türkiye, 2000'li yıllarda Ak Parti iktidarıyla birlikte demokrasi ve 'hukukun üstünlüğü'nü sevmeyen bu sistemin çözülüşünü ve sancılarını yaşıyor.

Yarın da bu konuya devam.